

בעזרת השם יתברך

קונטרס

לשון קדשו

דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר רבן של ישראל

רבינו יואל טייטלבוים זללה"ה

אבדק"ק סאטמאר יע"א

וגאב"ד עיה"ק ירושלים תוכב"א

אצל סעודת הודאה ביום ההצלה והשיחרור

ב"א בסלו תשב"ז

שחל במוצאי שבת קודש פרשת וישב

למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו

• כלל הוא, דכשיש לאדם ספיקות בענין עשיית מצוה, לא יוכל לעסוק בהמצוה בשלימות הראוי • חתם סופר: שלא לבקש טובה מאיש שאינו הגון להיות שליח לדבר זה • צריך שיהיה לאדם זכותים להיות הזוכה שיבוא על ידו 'הצלה', ולעשות טובה לצדיק • מצות המסוגלים שיבוא על ידו 'הצלה': כיבוד ושימוש אביו. לעסוק בתורה בעצמו, ותמיכה בעוסקי תורה • ביאור המדרש: צריך להיות זהיר במצות, דאלו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו וישמע ראובן ויצלהו מידם, 'בכתפו' היה מוליכו אצל אביו • ביאור המדרש: שאמר ראובן ואני אנה אני בא ממשעה בלה • על הנצולים משנות הזעם מוטל החוב להצלת והעמדת הכלל ישראל לדורות העתידים •

נעתקו בלשון אידיש

בהוספת ביאורים והערות

להבנת הענין

שנת תשפ"ה לפ"ק

יצא לאור ע"י מערכת לשון קדשו

כל הזכויות שמורות ואיסור השגת גבול ידוע © Copyright

צו מנדב זיין רופט: 1-718-388-5519 | אויטאמאטיש דורך קרעדיט קארד: #1700 845-366-2793

***** זייער קלאָר (הדברי תורה 9 מינוט)

לשון קדשו - קונטרס שיז

לשון קדשו:		ארץ ישראל: 072-3275205	
ברוקלין: 718-298-4641		ענגלאנד: 0330-350-3110	
ארץ ישראל: 072-3333419		פעקס: 718-650-2970	
7-9-1-3-1#		פאר די רעקארדינג פון די וואך. פאר הערות דרוק 3	
קול אוצר יהודא		דרוק 1 דערנאך 317 פאר די רעקארדינג פון די וואך. פאר הערות דרוק 3	

א

קושיות ודקדוקים בפרשת וישב

קושיא א

להבין כפל הלשונות שבפסוק, בענין ההצלה שהציל ראובן את יוסף

ס'שטייט אין די וואָכעדיגע סדרה:

וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלְהוּ מִיָּדָם, וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנָנוּ נַפְשׁ.

(א) (דארף מען פארשטיין) דאָס טאַפלט לָשון, וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן [וַיַּצִּלְהוּ], וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנָנוּ נַפְשׁ. (והרי' דאָס איז דאָךְ די הַצֵּלָה, [וואָס] ער האָט אים מַצִּיל געווען, [ואם כן מדוע] 'דערנאָך' זאָגט ער הערשט וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנָנוּ נַפְשׁ.

[און] צום סוף זאָגט דער פסוק נאָכאַמאָל: לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוֹ אֶל אָבִיו.

ב

קושיא ב

ובמדרש אמרו בפסוק זה, ללמדך עד כמה צריך להיות זהיר במצות, שאילו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלְהוּ מִיָּדָם, 'בכתפו' היה מוליכו אצל אביו

ס'איז ידוע דער מדרש^א [על זה], לְלַמְדְךָ עַד כִּמְהָ צָרִיךְ לְהִיטֵּת זְהִיר בְּמִצְוֹת, וְוִי וְוִיט מ'דאַרף זיין זְהִיר אין מִצְוֹת. אִילוּ הָיָה רְאוּבֵן יוֹדֵעַ, אֲזִי רְאוּבֵן הָעֵט גִּיּוּעַן גִּעוּוּאוּסֵט, שֶׁהַכְּתוּב, אֲזִי דֵעַר פֶּסוּק וועט אויף אים שרייבן לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוֹ אֶל אָבִיו, עַל כְּתָפוֹ הָיָה מוֹלִיכּוֹ אֶצֶל אָבִיו.

ג

וצ"ב הכוונה, וכי היה עושה ראובן יותר, בשביל הכבוד שכותבין עליו כך

(ב) איז די קשײַא, [וכי] ער האָט עפּעס געטון כדי מ'זאָל אים 'באַשרייבן'? ! לכאורה איז דאָךְ דאָס אַ פֿלאַ.

ד

קושיא ג - מתוך הדרוש

(ג) [גם יש להבין מה שלמדו מכאן, ללמדך עד כמה צריך אדם לזהר במצות, לעשותם בלבב שלם. דראוי לאבר הענין, האין נלמד מכאן ענין הזהירות לגבי כל המצות].

(התירוץ בדברי רבינו, להלן באות כ-כג)

ה

קושיא ד

במדרש, שאמר ראובן וַאֲנִי אָנֹכִי אֲנִי כֹא מַמְעֶשֶׂה בְּלָהָה. וצ"ב שייכות מעשה בלהה לכאן

וַיִּשָּׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וְגו', וַיֹּאמֶר הִילֵד אֵינָנוּ וַאֲנִי אָנֹכִי אֲנִי כֹא. זאָגט דער מדרש^ב, [לקח טוב] וַאֲנִי אָנֹכִי אֲנִי כֹא מַמְעֶשֶׂה בְּלָהָה.

^א ברות רבה (ה, י): אמר רבי יצחק בר מריון, בא הכתוב ללמדך שאם אדם עושה מצוה יִשְׁעָנָה בלבב שְׁלֵם, שאילו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלְהוּ מִיָּדָם, 'בכתפו' היה מוליכו אצל אביו. ובויקרא רבה (לד, ח) אמר רבי יצחק, למדתך תורה דרך ארץ, שכשיהא אדם עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שמח, שאלו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלְהוּ מִיָּדָם, היה טוענו ומוליכו אצל אביו.

^ב כן מובא הלשון בספרים בשם המדרש, ומקורו בפסיקתא זוטרותא (מדרש לקח טוב) בפרשתן (אות ל): וַיִּשָּׁב אֶל

(ד) לכאורה וואו קומט אהער מעשה בלהה.

הקדמה לקושיא ה

בפסוק וַיָּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר, פירש"י ובמכירתו לא היה שם, שהגיע יומו לילך ולשמש את אביו. דבר אחר, עסוק היה בשקו ובתעניתו על שבלבל יצועי אביו

לאמיר זען. ס'שטייט וַיָּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר, ער האָט זיך אומגעקערט, זאָגט רש"י¹, וואו איז ער געווען? [ביז דעמאלטס].

[דלכאורה הלא] ער האָט דאָך אָנגעהויבן אזא מַצָּה [של הצלת יוסף, וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן] הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל הַבּוֹר [ודעתו היה להשיבו אח"כ אל אביו], און ער איז אַוועקגעגאַנגען? [און] ביז דערווייל האָט מען אים [שוין] אַרויסגענומען [מן הבור, ומכרוהו לישמעאלים]. אָבער ער האָט [דאָך מעיקרא] געוואוסט אַז ס'וועט זיך דאָ 'טוֹן' [ולא יסכימו כולם להצלתו]. איבערהויפט ס'איז געווען נַחֲשִׁים וְעַקְרָבִים² [בהבור. נאָר] מילא ער האָט זיך פאַרלאָזט [שיהא יוסף ניצול מידם, וכונת אומרו להשליכו אל הבור היה בכדי] ער זאָל [אים] מַצִּיל זיין פון אַ בַּעַל בַּחֲרָה, ווי מ'זאָגט³.

על כל פנים אָבער אַ נָס איז דאָך עס, [און] אַיִן סוּמְכִין עַל הַנָּס⁴. [נאָר] על כל פנים, ס'איז שוין געוועזן טעמים און תירוצים וואָס מ'האָט אַריינגעוואָרפֿן [יוסף בבור]. [אבל זה ודאי קשה מדוע] ער האָט אים 'איבערגעלאָזט' און ער איז אַוועקגעגאַנגען, און [הערשט שפעטער] צוריקגעקומען.

2

[איבערדעם] זאָגט רש"י צוויי פֿשֻׁטִים:

איין פֿשֻׁט זאָגט רש"י, שֶׁהִגִּיעַ יוֹמוֹ לְשִׁמּוֹשׁ אֶת אָבִיו, ער האָט געדאַרפט גיין באַדינען דעם פֿאָטער.

דבר אחר, ער איז געווען באַשעפֿטיגט [בשקו ובתעניתו], ער איז צוריקגעגאַנגען לְשִׁקוֹ וּלְתַעֲנִיתוֹ, ער איז געגאַנגען אַנטון דעם זאַק, און פֿאַסטן.

אָחִיו וַיֹּאמֶר וגו' וְאֵנִי אֶנָּה אֲנִי בָא. אמר להם כסבור הייתי שאמצא תרופה למעשה בלהה, ועתה אנה אני בא. ² ברש"י (לו, כט): וַיָּשֶׁב רְאוּבֵן. ובמכירתו לא היה שם, שהגיע יומו לילך ולשמש את אביו. דבר אחר, עסוק היה בשקו ובתעניתו על שבלבל יצועי אביו.

¹ כמבואר בגמרא שבת (כב.), והובא ברש"י כאן (לו, כד): וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מִים. ממשמע שנאמר והבור רק, איני יודע שאין בו מים, מה תלמוד לומר אֵין בּוֹ מִים. מים אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו.

² בבורה הק' (בפרשתן קפה): רבי יצחק אָמר, אי נחשין ועקרבין הוו ביה, אִמַּאי כתיב בראובן למען הציל אותו מידם לְהַשְׁבִּיבוֹ אֶל אָבִיו. וכי לא חייש ראוובן להאי דְּהָא אינון נחשין ועקרבין נִזְקָן לֵיה, וְאִיךְ אָמר (הכתוב) לְהַשְׁבִּיבוֹ אֶל אָבִיו, וכתיב למען הציל אותו. ○ אֵלָּא הָמָא רְאוּבֵן דִּנְקָא אִשְׁתַּכַּח בִּידְיָהּוּ דְאַחוּי, בְּגִין דִּידַע כְּמָה שְׁנָאִין לֵיה וְרַעוּתָא דְלֵהוּן לְקַטְלָא לֵיה. אָמר רְאוּבֵן, טב למנפֿל לֵיה לְגוֹ גּוּבָא דִנְחֻשִׁין וְעַקְרָבִין, וְלֹא יִתְמַסֵּר בִּידָא דְשִׁנְאוֹי דְלֹא מִרְחָמֵי עָלֵיהּ וכו'. בְּגִין דְּהָכָא אַתְר דִּנְחֻשִׁים וְעַקְרָבִים, אִי אִיהוּ צְדִיקָא, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִרְחִישׁ לֵיה נִסָּא. וְלִזְמָנִין דִּזְכוּ דְאַבְרָהָם מְסִיעִין לֵיה לְבַר נֶשׁ, וְיִשְׁתַּזִּיב מְנִייהו. אָבֵל בִּינן דִּיתְמַסֵּר בִּידָא דְשִׁנְאוֹי, זְעִירִין אינון דִּכְלִין לְאַשְׁתַּזְבָּא. וּבְגִין כֵּךְ אָמר, לְמַעַן הֲצִיל אוֹתוֹ מִיָּדָם, 'מִיָּדָם' דִּיקָא, וְלֹא כתיב לְמַעַן הֲצִיל אוֹתוֹ וְתוֹ לֹא. אֵלָּא אָמר רְאוּבֵן, יִשְׁתַּזִּיב מִן דִּינֵיהּ, וְאִי יָמוּת בגובא יָמוּת. וּבְגִין כֵּךְ כתיב וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצִּילֵהוּ מִיָּדָם.

ובאור החיים הקדוש (בפרשת לו, כא): וַיִּצִּלֵהוּ מִיָּדָם. פירוש, לפי שהאדם בעל בחירה ורצון, ויכול להרוג מי שלא נתחייב מיתה, מה שאין כן חיות רעות לא יפגעו באדם אם לא יתחייב מיתה לשמים, והוא אומר וַיִּצִּלֵהוּ מִיָּדָם, פירוש מיד 'הבחירה'. וזו ענין עוד בדבריו בפרשת מקץ (מכ, כב.).

ח
קושיא ה

והנה לפשט הראשון מובן שפיר למה לא היה שם, כי הוצרך לילך לשמש את אביו, ולא רצה שיתוודע לו ממכורת יוסף באם לא ילך ראובן, ויעקב ישאל עליו. אבל לפי פשט השני אינו מובן, למה הוצרך לעסוק בתשובה על מעשה בלהה, דייקא באותו זמן שאמר להשליך את יוסף לבור, והלא עדיף היה לגמור ענין הצלת יוסף, ויוכל לעסוק בתשובה לאחר זה.

מילא דעם ערשטן פֿשט קען מען נאך עפעס פֿארשטיין¹, אַז ס'איז געקומען די צייט צו באַדינען דעם פֿאָטער, האָט ער נישט געקענט שטיין לאָזן דעם פֿאָטער. און 'אויסזאָגן' (ליעקב) האָט מען דאָך נישט געקענט. [און] אַז ער וועט שטיין לאָזן דעם פֿאָטער, וועט ער דאָך געוואָר ווערן.

ט

(ה) [אַבער] דעם אַנדערן פֿשט [צריך ביאור], ער האָט דאָ געהאַלטן [אינמיטן] עוֹסֶק זיין אין הַצֵּלָת נַפְשׁוֹת, [ובפרט] 'אַזאַ' נַפֶּשׁ, האָט ער געמוזט איבערלאָזן און גיין אָנטון דעם זאַק? כ'מִיין וואָס .. מִהִיכִי תִיִּיתִי [שיעסוק דייקא אַז בתשובה], דאָס האָט ער 'צייט געהאַט' שפּעטער.

[אַז] דו האָסט דִּיך גענומען מַצִּיל צו זיין, 'מאַך פֿאַרטיג' די הַצֵּלָה, און 'דערנאַכדעם' וועסטו גיין צום שֶׁקו וְתַעֲנִיתו, צום זאַק מיטן תַּעֲנִית. [ובפרט הלא] דעם איז דאָך נישט פֿאַרשפּעטיגט שפּעטער אויך, און דאָ קאָן מען דאָך פֿאַרשפּעטיגן, [והרי היא] אַ מַצָּה עוֹבֶרֶת. איבערהויפּט [אַז דו] זאָלסט איבערלאָזן 'אינדערמיט', און גיין². ס'איז דאָך נישט צו פֿאַרשטיין.

ישוב הקושיות

הקדמה לישוב קושיא ה

איתא בתנא דבי אליהו: במי הקב"ה מושיע את ישראל מבין העכו"ם, בבנים שהם משכימים ומעריבין לבית הכנסת ולבית המדרש, ועוסקין בדברי תורה בכל יום תמיד

קאָן זיין. [דהנה] ס'שטייט אין תנא דבי אליהו פרק ט"ב, בְּמִי מוֹשִׁיעַ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ

¹ עיין בשפתי חכמים (לו, כט) שכתב על דברי רש"י אלו וז"ל: דייק מדכתיב הכא וַיָּשֶׁב ראובן אֶל הַבּוֹר, ונאמר גבי מרדכי (אסתר ו, יב) וישב מרדכי אל שער המלך, מה להלן בשק ובתענית, הכי נמי כאן. [ועיין עוד באורך ברב טוב להיט"ל בפרשת תצוה].

² ולהלן בסוף הדרוש (אות כח-כט), יבאר רבינו עוד טעם בזה גם לפי פשט הראשון שברש"י, שלכן הלך לעסוק במצוה זו דייקא של שימוש אביו, כי היה ג בזה צורך לענין ההצלה של יוסף.

³ עיין בתחומא (עקב, סימן ו) וברש"י (עקב ח, א), כי המתחיל במצוה אומרים לו 'גמור'.

⁴ ומבואר בגמרא (ברכות כח. וקידושין כט:) דמצוה עוברת צריך להקדים למצוה שאינה עוברת.

⁵ ועיין בשלחן ערוך (ארו"ח ע, ד) ומגן אברהם (שם, ד), ובדברי חמודות על הרא"ש (ברכות פ"ב, נח) דהעוסק בהצלה ובצרכי רבים אינו פוסק אף לקריאת שמע, עיי"ש.

⁶ בתנא דבי אליהו (פרק ט): וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְבָרְק בֶּן אֲבִינֵעַם מִקְדָּשׁ נִפְתָּלִי (שופטים ד, ה) וכו'. וכי מה טיבה של דבורה אצל בָּרַק, והלא דבורה במקומה, וברק במקומו, אלא כך אמרו חכמים, בָּרַק היה משמש את הזקנים בחייו של יהושע, וכן חזר ושמש לאחר מיתתו, לפיכך הביא הקב"ה אותו ונתן אותו אצל דבורה. • באותה שעה הראוה לדבורה במה הקב"ה מושיע את ישראל מבין העכו"ם, בבנים שהם משכימים ומעריבין לבית הכנסת ולבית המדרש, ועוסקין בדברי תורה בכל יום תמיד. • ומה נשתנה וכולון ונפתלי מכל השבטים, שבאת

הוא אֶת יִשְׂרָאֵל, דורך וועמען העלפט הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוא פֶּאָר אידן, זאָגט ער [ובבנים שהם] מְשִׁפִּימִים וּמַעֲרִיבִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה כָּל הַיּוֹם, זיי זענען עוֹסֵק [בתורה], דורך 'די' העלפט דער בּוֹרָא כָּל עוֹלָמִים^{יא}.

יא

וממשיך שם: ומה נשתנה זבולון ונפתלי מכל השבטים, שבאת תשועה גדולה לישראל על ידן במלחמת סיסרא. כך אמרו חכמים, 'נפתלי' לפי שמשם את יעקב אבינו ויצא ממנו קורת רוח, 'זבולון' לפי שמשם את יששכר ועשה לו אכסניא, שיוכל לעסוק בתורה

[און] ס'איז נאָכנישט גענוג, זאָגט ער ווייטער: וּמִפְּנֵי מַה זָכוּ נִפְתָּלִי וְזָבֻלוֹן. דאָס איז געווען ביי די קריג - ביי בָּרַךְ בֶּן אֲבִינֶעֶם - וואָס ס'איז געוועזן מיט סִיסְרָא^{יב}, האָט ער גענומען עֲשָׂרַת אֱלָפִים פון די בְּנֵי נִפְתָּלִי און פון די בְּנֵי זָבֻלוֹן. פאָרוואָס גראָד האָבן זוכה געווען זיי צוויי? פאָרוואָס, זאָגט ער, ווייל נִפְתָּלִי האָט מְשַׁמֵּשׁ געווען אַת אָבִיו, ער האָט אַסאָך זוכה געוועזן [זייענדיג] נעבן פאָטער.

און זָבֻלוֹן האָט מְשַׁמֵּשׁ געוועזן יִשְׁשַׁכָּר^{יג}, ער האָט אים צוגעברענגט אַלעס [כל הצטרפותו, כדי] אַז ער זאָל קאָנען כִּסְדֵּר עוֹסֵק זיין בַּתּוֹרָה. איבערדעם, דורך די זכותים, האָבן זיי זוכה געווען זיי זאָלן קאָנען ברענגען הַצֵּלָה יִשְׂרָאֵל.

יב

ישוב קושיא ה

וחזוין שצריך שיהיה לאדם זכותים במה שיזכה לצאת 'הצלה' על ידו. ועל כן ראובן כשעסק בהצלת יוסף, וחשב שמה אינו ראוי לכך עבור פגם מעשה בלהה, לזה הלך לעסוק בשקו ותעניתו כדי לשוב בתשובה על זה, ולא ימונע ממנו זכות ההצלה

נו ראובן האָט זיך דאָ גענומען אַזאַ מִין זאָך [ווי הצלת יוסף]. - [און] יעדערער, יעדע מצוה, דאָס קער צו יעדן [לויט] 'זיין' שְׁרֵשׁ נִשְׁמָה, 'ער' ברויך טון די מְצוּה [המיוחדת לו]. - האָט ער [ראובן] זיך אָנגעהויבן צו באַרעכענען ווער ווייסט צו איך בין ראוי. טאַמער בין איך נישט ראוי [שתבוא ההצלה על יָדִי, אז אדרבה יוכל לבא מזה קלקול, כי אין הקב"ה מושיע את ישראל אלא על ידי מי שראוי וזוכה לכך]. (עיקר ההמשך לזה, להלן באות טו)

יג

וכעין זה מכאן בחתם סופר בענין שנענש יוסף בהוספת שתי שנים על שאמר לשר המשקים וזכרתי והזכרתי, כי אף שמותר לעסוק בהשתדלות, אבל אין לבקש טובה מאדם אחר באם הוא אדם שאינו ראוי לכך

ער זאָגט, דער חתם סופר זאָגט דאָך די וואָך טאַקע^{יד}, אויף דעם וואָס ער [יוסף] האָט געפרעגט דעם שׁר הַמִּשְׁקִים [להזכירו לפני פרעה, ומשמע במדרש וברש"י^{טז} דיוסף נענש

תשועה גדולה לישראל על ידן, שנאמר (שם, ו) וְלָקַחְתָּ עִמָּךְ עֲשָׂרַת אֱלָפִים אִישׁ מִבְּנֵי נִפְתָּלִי וּמִבְּנֵי זָבֻלוֹן. כך אמרו חכמים, נפתלי שמשם את יעקב אבינו ויצא ממנו קורת רוח, וזבולון שמשם את יששכר, ועל שעשה לו אכסניא.

^{יב} ועיין בזה בויואל משה (א, קלח), ובעל הגאולה וזה"ת (סימן יג).

^{יג} כמבואר כל הענין באורך בספר שופטים (פרק ד).

^{טו} בתורת משה סוף פרשת וישב: וְלֹא זָכַר שׁר הַמִּשְׁקִים (וישב מ, כג). פירש רש"י (מובא להלן), היינו דכתיב (תהלים מ, ה) אֲשֶׁרִי הִגְבֵּר אֲשֶׁר שָׁם ה' מִבְּטָחוֹ וְלֹא פָנָה אֶל רִגְבֵּים וְשָׁטִי כוּב. הנה אמרו חכמים ז"ל (ספרי פרשת ראה)

על כך. ולכאורה] דאָס מעג מען דאָך טון [לעשות השתדלות להצלתו], וואָס איז דער פעלער געווען.

זאָגט ער, אַלדינגס - זאָגט ער - קאָן מען טון הַשְׁתַּדְּלוּת, נאָר צו בעטן אַ מענטש אַ טוֹבָה, אפשר איז ער נישט מְסוּגָל צו דער טוֹבָה, קאָן מען עס מיט דעם פאַרדאַרבן, ווייל 'דער' איז נישט מְסוּגָל אַז דורך אים זאָל אַרױסקומען די טוֹבָה, קאָן מען דורכדעם 'פאַרדאַרבן'.
אַזוי זאָגט דער חתם סופר.

י"ד
אלא שבאמת השר המשקים היה מוכן לכך להוציא יוסף מן הבור, אלא דשם היה חסרון אחר, במה שהשר המשקים היה מן 'רהבים', התולים גדולה בעצמם ולא בהקב"ה, כן מבאר שם בחת"ס. [ועכ"פ חזו"נ ג"כ דבעלמא צריך שיהיה אדם הראוי להצלה ולעשיית טובה לצדיק]

ער קריגט עפעס 'שמחלק' שם [כי] פון דאָ איז נישט קיין רַאָיָה [כי כאן באמת השר המשקים היה מוכן לשליחות זו מן השמים, וכמו שהיה לבסוף, רק החסרון היה כאן מטעם אחר עיי"ש].
נאָר דאָס זאָגט ער [בתוך הדברים, מה שנוגע לעניינינו, כי] ס'איז פאַרהאַן אַמאָל אַז דער ברויך צו זיין מְסוּגָל דערצו, ער זאָל קאָנען דורכפירן די הַצְלָה. [ובאם אינו ראוי לכך, יוכל לבא מזה קלקול].

טו

[ועל כן] ראובן האָט זיך באַרעכנט, ער האָט זיך געהאַלטן פאַר אַ פֿעל חוּטאַ, [און] ס'איז דאָך געווען די מַעֲשֶׂה פון בְּלִהָהֵן.
יהיה איך שיהיה, ווי ווייט ס'איז געווען [כוונת ראובן בזה, הרי] די גמרא זאָגט" [דאך באמת כי] כָּל הָאוֹמֵר רְאוּבֵן חָטָא אֵינוֹ אֱלָא טוֹעָה. [נאָר] על כל פנים עפעס אַ שטיקל פֿגֶם איז דאָך עס געווען, [וכדכתיב] בַּחֲלָלוֹ יִצְוִעִי אָבִיו. [דברי הימים א', ה' א'].

יכול אפילו יושב ובטל, תלמוד לומר (ראה טו, יח) [ונברך ה' אֱלֹהֶיךָ] ככל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה. כי הצדיקים עושים פעולה קטנה, ומה שיחסר הטבע ישלים הנס. ובטורי זה איתא ריש הלכות חנוכה (ארו"ח חרע, סק"א) בשם הוזהר (לך פח. קטנה, ומה שיחסר הטבע ישלים הנס. דעכ"פ גבי אלישע היה צריך מעט שמן להכנסת הנס, שלא יהיה יש מאין. וכל עצמו יתרו פו: תרומה קנג: וקנו:) דעכ"פ גבי אלישע היה צריך מעט שמן להכנסת הנס, שלא יהיה יש מאין. וכל עצמו שפתר יוסף חלומות של משקה ואופה, ושכנס עמהם בדברים כלל, מדוע פְּנִיכָם רָעִים, לא היה אלא לעשות הכנה שעל ידי זה יַעֲשֶׂה נס. וְצָדִק יוֹסֵף בזה. ○ אך כל הכנות יעשה אדם, רק לא לבקש בקשה מאדם שידבר בעדו, משני טעמים, אחד אפשר אינו הגון להיות שליח לדבר זה. ובאמת שר המשקים היה מוכן לשליחות זה מן השמים, כאשר באמת אמר וְשָׁם אָתְּנוּ נֶעַר עֲבָרִי, וגם יוסף הבין בחלומות, וְהָנָה גִּפֶּן לִפְנֵי זֶה יוֹסֵף שֶׁנִּמְשַׁל לִגְפֶּן (עי' תרגום אונקלוס ויחי מט, כב). אך עוד טעם שלא ישאל מאדם שיהיה לו שליח, כי בני אדם רהבים הם ותולים הם הגדולה בעצמם ואומרים כחי ועוצם ידי הושיע לפלוני. ושר המשקים לא זכה להושיע ליוסף על דרך מליצה טובה, כדי שלא יתגדל עליו, אדרבא על דרך ביוון, נֶעַר עֲבָרִי עָבָר, ויוסף שביקש ממנו שיעשה עמו טובה, נענש על שפנה אל 'רהבים' דייקא, שתולים בעצמם ולא בהש"ת.

טז
בבראשית רבה (פט, ג): אֲשֶׁרִי הִגְבֵּר אֲשֶׁר שָׁם ה' מִבְּטָחוֹ (תהלים מ, ה), זה יוסף. וְלֹא פָנָה אֶל רְהָבִים (שם), על ידי שאמר לשר המשקים זְכַרְתִּי וְהִזְכַּרְתִּי, ניתוסף לו שתי שנים.
וברש"י סוף וישב (מ, כג): וְלֹא זָכַר שֶׁר הַמִּשְׁקִים. בו ביום: וישכחוהו. לאחר מכן. מפני שתלה בו יוסף לזכרו, הוזקק להיות אסור עוד שתי שנים, שנאמר אֲשֶׁרִי הִגְבֵּר אֲשֶׁר שָׁם ה' מִבְּטָחוֹ וְלֹא פָנָה אֶל רְהָבִים, ולא בטח על מצרים הקרוים רהב.

י" בגמרא שבת (נה:): אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, כל האומר ראובן חטא [פירש"י: במעשה בלהה] אינו אלא טועה, שנאמר [בההוא קרא] (וישלח לה, כב) וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר, מלמד שכולן שקולים כאחת [להוציא מלבן שלא תחשדנו]. אלא מה אני מקיים וַיִּשְׁכַּב אֶת בְּלָהָה פִּילְגָשׁ אָבִיו (שם), מלמד שבלבל מצעו של

הָאָט ער זיך געהאַלטן, ער איז געווען צובראַכן [ביי זיך, וחשב] איך וועל נישט זוכה זיין, דורך 'מיר' וועט קומען די הַצְלָה? ער איז געווען צובראַכן.

טז

הָאָט ער זיך באַרעכנט, צו דער הַצְלָה ברויך ער גיין תְּשׁוּבָה טון, כדי ער זאל זוכה זיין צו דער מְצוּה פון דער הַצְלָה.

[ונמצא כי] דעם וואָס ער איז געגאַנגען לְשֶׁקוֹ וּלְתַעֲנִיתוֹ, איז עס געווען וועגן דעם, וועגן דעם כדי ער זאל דאָ זוכה זיין צו דער הַצְלָה. דאָס האָט אויך געקערט צו דער הַצְלָה, דאָס האָט געקערט צו דער הַצְלָה אַז ער זאל עוֹסֵק זיין בְּשֶׁקוֹ וְתַעֲנִיתוֹ.

(ראה עוד בזה לפי פשט הראשון שברש"י, להלן באות כח)

יז

ישוב קושיא ד

ומאחר שהלך ראובן לעסוק בשקו ותעניתו, בכדי שיזכה להצלת יוסף. לכן כששב ראובן וראה כי אין יוסף בבור, ולא נגמר ההצלה להשיבו אל אביו, אמר וְאֵנִי אֵנָה אֲנִי בָּא מִמַּעֲשֵׂה בְלָהָה, כי הבין שמסתמא לא נתקבלה תשובתו, כיון שלא זכה להצילו לגמרי

נו ער איז געגאַנגען [ראובן], ער האָט עוֹסֵק געווען בְּשֶׁקוֹ וְתַעֲנִיתוֹ, און ער איז געקומען צוריק [וְהָיָה אֵין יוֹסֵף בְּבוֹר, וראה כי לבסוף] איז עס נישט געלונגען, האָט ער דאָךְ טאַקע געזען אַז דער פעלער איז [מסיבתו, ווייל] די תְּשׁוּבָה איז נישט נִתְקַבַּל געוואָרן. איבערדעם האָט ער געזאָגט הִילֵּד אֵינֶנּוּ, כִּי־הָאֵב נישט זוכה געווען [להציל אותו], וְאֵנִי אֵנָה אֲנִי בָּא מִמַּעֲשֵׂה בְלָהָה, מסתמא איז דאָךְ דאָס טאַקע פאַרדעם, האָט ער טאַקע געזען אַז ס'איז אזוי, אַז ס'איז אֵנָה אֲנִי בָּא מִמַּעֲשֵׂה בְלָהָה.

יח

ישוב קושיא ב

אבל אם היה יודע שהכתוב מכתוב עליו ויִשְׁמַע רְאוּבֵן וְיִצְחָק מִיָּד, אז היה מבין מיד דשפיר הוא ראה לכך להציל את יוסף, ולא היה שוהה בעסקו ותעניתו אלא היה מצילו לגמרי תיכף, והיה משיבו אל אביו יהיה איך שיהיה, וואָס ער האָט אָנגעהויבן אויף דעם אוֹפֵן [להציל את יוסף מיד בעלי בחירה, במה שאמר להשליכו לבור, און] ס'איז נאָכנישט קיין הַצְלָה גְּמוּרָה [כי בינתיים נמכר יוסף. והכל יען כי] ער האָט געקלערט אפשר בין איך נישט רְאוּבֵן [ושלכן הלך תחלה לעסוק בשקו ותעניתו].

יט

אַז ער העט אָבער גיווען געוואוסט אַז דער פֿסוק האָט אויף אים אָנגעשריבן שוין לְמַעַן הִצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהִשְׁבִּיבוֹ אֶל אָבִיו, העט ער דאָךְ גיווען געוואוסט [מעיקרא] אַז 'ער' איז מְסוּגָל צו 'דער' מְצוּה, [און] אַז ער איז טאַקע מְסוּגָל צו דער מְצוּה

אביו, ומעלה עליו הכתוב וכו'. ○ תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר, מוצל אותו צדיק מאותו עון ולא בא מעשה זה לידו, אפשר עתיד זרעו לעמוד על הר עיבל ולומר אָרוּר שָׁכַב עִם אִשְׁתּוֹ אָבִיו (תבוא כו, כ), ויבא חטא זה לידו [וגזור הקב"ה שיהיו מן המקללים]. אלא מה אני מקיים ויִשְׁקֹב אֶת בְּלָהָה פִּילְגֶשׁ אָבִיו, עלבון אמו תבע, אמר אם אחות אמי היתה צרה לאמי, שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי, עמד ובלבל את מצעה וכו'.

דעמאלטס העט ער געגאנגען בָּכַל לְבוֹ וּבְכַל נַפְשׁוֹ, האָט ער נישט קיין סְפָקוֹת [שמא אינו ראוי לכך, והיה מציל אותו לגמרי לְהַשִּׁיבוֹ אֶל אָבִיו].

כ

ישוב קושיא ג

והכלל הוא, דאם יש לאדם ספיקות בענין עשיית מצוה, כגון שחושב שמא אינו ראוי לכך, אז לא יוכל לעסוק בהמצוה בשלימות הראוי

[והנה] דער פֿלל איז:

אַז מ'איז פֿאַרצווייפֿלט, ס'איז אַ סְפֶק אין אַ זאַך, טוט מען עס נישט פֿשְׁלֵמוֹת.

[מה שאין כן אם היה יודע] אַז ס'איז אָבער גיווען, אַז די תורה האָט אויף אים אָנגעשריבן [אם הייה יודע זאת, אַז לא היה לו שום ספק בדבר, והיה עושה הכל תיכף ובשלימות].

כא

ולזה למדו כאן במדרש, ללמדך עד כמה צריך אדם לזהר במצות לעשותן בלבב שלם, ממה שרואין כאן בענין הצלת יוסף על ידי ראובן. כי על ידי שחשב כך, והעלך לעסוק בתשובה בינתיים, לא נגמר הצלת יוסף לגמרי, עד כדי לְהַשִּׁיבוֹ אֶל אָבִיו

איבערדעם זאָגט דאָס דער מדרש, זאָגן חכמינו ז"ל [אויף דעם, ללמדך עד כמה צריך אדם לזהר במצות לעשותן בלבב שלם], מ'זאָל מיר זיך לערנען וויאָזוי מ'זאָל זיין זָהיר בְּמִצְוֹת, מ'זאָל זיך נישט דערשרעקן [פון קיין סְפָקוֹת, שמא אינו ראוי לכך].

[ווען] איך וויל טון אַ מִצְוָה, [זאָל איך נישט טראַכטן] איי אפשר בין איך נישט מְסוּגָל [דערצו]?

כב

וואָרן מ'זעט אַמאָל, [כי] אַז מ'דערשרעקט זיך [הרי נחסר משלימות המצוה].

[אזוי ווי] טאָקע ביי רֶאוּבֵן איז געווען די מַעֲשֶׂה, מְגוֹדֵל צִדְקָתוֹ וּקְדוּשָׁתוֹ, טאָקע דורך דעם, דורך גוֹדֵל יְרֵאָתוֹ וואָס ער האָט זיך געשראָקן, דורכדעם איז ער כל פנים – [כאָטש] ס'איז טאָקע אויסגעפֿירט געוואָרן – האָט ער נישט געטון אַזוי ווי ס'דאָרף צו זיין.

אָבער ס'איז 'דאָך' גערעכנט געווען אויף זיין נאָמען, וואָרן ער האָט דאָך 'געוואָלט' טון.

נאָר ווען ער העט גיווען געוואוסט [היה גומר תיכף כל הענין והיה נעשה בשלימות יותר].

כג

נו קאָן מען דאָך נישט וויסן [בשעה שעושין איזה מצוה], אפשר איז מען מְסוּגָל צו דער מִצְוָה, און דורכדעם .. [על ידי שמתיראין וחוששין מלעשותה, נמצא שלפעמים תחבטל או תחסר המצוה ח"ו].

כד

ישוב קושיא א – מתוך הדרוש, ומדברי יואל

[ובכפל לשון ההצלה שבפסוק אפשר לומר, שאמר וַיִּשְׁמַע רֶאוּבֵן וַיַּצְלֵהוּ מִיָּדָם, על מה שהתחיל במעשה ההצלה במה שאמר וַיִּשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ אֶל הַבּוֹר וגו', ואף שיותר מזה לא עלתה בידו, דכאשר שב אל הבור לא מָצָאוּ עוֹד, אמנם הפעולות שהשתרל למען שיעלה בידו להצילו, עד כדי להשיבו אל אביו, זה

נחשב לו גם כן ממצות ההצלה, וזה שכפל עוד לומר למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו, שברצונו היה לעשות השתדלות שיעלה בידו לגמור המצוה אשר התחיל בה. (מדברי ואל).
וגם שהעיד הכתוב ביתור הלשונות, דבאמת היה ראובן איש המסוגל לזה, להציל אותו מידם, ולא כמו שהיה ראובן מסתפק בדבר מתחילה. וכמו שדרשוהו במדרש על ככה, כפי המבואר בכוונת המדרש לדרכינו].

כה

היוצא מזה לענינינו:

דער תוכן דערפון.
דעם ביסל אידן, [וואָס] מ'זעמיר דאָ ניצול געוואָרן פון דעם, פון די גאַנצע [איבערקערעניש, בשנות הזעם].
מ'קאָן זאָגן היינט, 'די' נצולים זענען היינט דער הויפט פונעם כּלל ישׂראל [ועליהם מוטל להעמיד 'ולהציל' את הדורות העתידים, שישארו בקיום התורה].
[כי] בעונותינו הרבים ס'איז דאָך געבליבן זייער ווייניג, פון די אלע אידישע מקומות [שהיו באירופא לפני המלמה], דאָס רוב איז דאָך געווען [שלא נשאר].
איז דאָך [נאָר] געבליבן דעם ביסל אידן, בכל מקומות מושבותם.
'די' זענען געבליבן [אויף] 'אויפצוהאלטן' דעם כּלל ישׂראל, [און] זיי זענען די 'נצולים'.
ברויך מען די זכיה האָבן [אז] מ'זאָל זוכה זיין צו דעם, [אז] מ'זאָל קאָנען אויפהאלטן דעם כּלל ישׂראל.

כו

ראובן איז געגאנגען 'פריער' תשובה טון.
[אָבער פאַר] 'אונז' האָט מען געגעבן 'אויף באַרג'.
מ'האָט אונז געגעבן [די זכיה], מ'האָט אונז אויסגעקליבן [להיות מכלל 'הניצולים'],
אויף דעם ארויף אַז מ'זעל מיר 'שפעטער' עפעס טון [לשוב בתשובה, ולעסוק 'בהצלת' והקמת דורות העתידים].

כז

על כל פנים ברויך מען באַצאָלן דעם חוב.
מ'ברויך מיר באַצאָלן דעם חוב !
מ'זאָל זען מ'זאָל עפעס 'אויפטון' פארן כּלל ישׂראל !
פאַר זיך, און פאַרן כּלליות, און פאַרן פּרטייות [של יחידים אחרים].

כח

הוספה לשוב קושיא ה - לפי פשט הראשון שברש"י
ולפי דרכינו יובן עוד גם פשט הראשון שברש"י שהניע יומו לשמש את אביו. כי מבואר בדברי התנא דבי אליהו שגם 'נפתלי' זכה להציל את ישראל, על ידי ששימש את אביו יעקב, וחזוין כי מצוה זו דייקא מסוגל שיוכה על ידה 'להצלה', ולכן הלך לעסוק במצוה זו כדי שיהא ראוי להציל את יוסף
קען זיין דאָס איז טאַקע דער פּשט [גם בפשט הראשון שברש"י], וואָס ער זאָגט [אז] ער איז געגאנגען - ראובן - לְשִׁמּוֹשׁ אֶת אָבִיו.

ווייל, אַזווייז ס'שטייט אין תנא דבי אליהו^ב אַז נפּתְּלִי האָט זוכה געווען מ'ציל צו זיין [את ישראל בימי דבורה], ווייל ער האָט באַדינט דעם פּאָטער. [וחזינו כי מצוה זו זכותה עומדת לזכות להצלת ישראל. ומהאי טעמא] פאַרדעם איז ער [ראובן] אויך געגאַנגען [לשמש את אביו]. ס'איז אויך געווען פאַר העלָה, טאַקע דער ערשטער פּשֵׁט [אין רש"י] וואָס ער איז געגאַנגען לְשֵׁמֶשׁ אֶת אָביו.

כט

וואָרן אַז דער תנא דבי אליהו זאָגט אַזוי, מִסְתָּמָא האָט דאָך עס אַ שוֹרֶשׁ [למעלה, שמצוה זו של כיבוד אב מסוגל לזה].

[והשבטים הקדושים] זיי האָבן דאָך געוואוסט דעם שוֹרֶשׁ פון יעדע מַצְוָה [אויף] וואָס ס'נוצט.

יעדע מַצְוָה האָט דאָך אַן אַנדערע סְגוּלָה, זאָגט דאָך דער מדרש^ה. נאָר מ'האָט [עס] נישט אויסגעזאָגט [לרבים, ווייל] כדי מ'זאָל זיך נישט בוֹחֵר זיין [באיזה מצוה לעסוק], מ'זאָל נישט איבערלאָזן [קין אַנדערע מצות, ווען] יעדער וועט זיך אויסקלויבן אַ מַצְוָה. זאָגט דער מדרש [דערויף] דאָס מָשָׁל מיט די פּוֹעֲלִים. איבערדעם, ווייל ער [ראובן] האָט דאָס אויך פאַרשטאַנען דעם שוֹרֶשׁ, איז ער דאָס געגאַנגען טון.

ל

ולעניינו:

על כל פנים יעדער וואָס מ'ברויך טון [לפי שורשו ובחינתו, עליו מוטל לעסוק בזה].

^ה בתחומא עקב (סימן ב): וְהָיָה עָקֵב תִּשְׁמָעוֹן (דברים ז, יב), זה שאמר הכתוב (משלי ה, ו) אֶרֶץ חַיִּים פֶּן תִּפְלֹס נָעוּ מַעְגְּלֶתֶיךָ לֹא תֵדַע. אמר רבי אבא בר כהנא, שלא תהא יושב ושוקל מצותיה של תורה ורואה איזו מצוה שכרה מרובה ועושה אותה, למה, נָעוּ מַעְגְּלֶתֶיךָ לֹא תֵדַע, מטולטלין הן שבילי תורה. תני רבי חייא משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו פרדס והכניס בו 'פועלים', ולא גילה להם המלך שכר נטיעות הכרם, שאילו גילה להם שכר נטיעותיו, הן רואין איזו נטיעה ששכרה הרבה ונוטעין אותה, נמצאה מלאכת הפרדס מקצתה בטלה ומקצתה קיימת. כך לא גילה הקב"ה שכר כל מצוה ומצוה, שאילו גילה, נמצאו המצות מקצתן קיימות ומקצתן בטלות. ורבי אחא בשם רבי אבא בר כהנא אמר, טלטל הקב"ה שכר עושה מצוה בעולם הזה, כדי שיהיו ישראל עושים מַשְׁלֵם. ○ תני רבי שמעון בן יוחאי, שתי מצות גלה הקב"ה מתן שכן, אחת קלה שבקלות, ואחת חמורה שבחמורות. ואלו הן, קלה שבקלות שילוח הקן, ושם כתיב (תצא כב, ז) וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים, וחמורה שבחמורות כיבוד אב ואמם שבו כתיב (יתרו כ, יב) לְמַעַן יֵאָרְכְּנוּ יָמֶיךָ, הרי הן שוין במתן שכן מעולם הזה וכו'.

ובדברים רבה (ו, ב): זה שאמר הכתוב אֶרֶץ חַיִּים פֶּן תִּפְלֹס נָעוּ מַעְגְּלֶתֶיךָ לֹא תֵדַע (משלי ה, ו). מהו אֶרֶץ חַיִּים פֶּן תִּפְלֹס, אמר רבי אבא בר כהנא, אמר הקב"ה לא תהא יושב ומשקל במצותיה של תורה, כענין שנאמר (ישעי מ, יב) וְשָׁקַל בַּפֶּסֶל הָרִים. לא תהא אומר הואיל והמצוה הזו גדולה, אני עושה אותה, ששכרה מרובה, והואיל וזו מצוה קלה איני עושה אותה. מה עשה הקב"ה, לא גילה לבירות מהו מתן שכרה של כל מצוה ומצוה, כדי שיעשו כל המצות בתום [לב]. מנין, שנאמר נָעוּ מַעְגְּלֶתֶיךָ לֹא תֵדַע. ○ למה הדבר דומה, למלך ששכר לו פועלים והכניס אותן לתוך פֶּרְדֵּסוֹ, סָתֵם ולא גילה להן מהו שכרו של פרדס, שלא יניחו דבר ששכרו מועט וילכו ויעשו דבר ששכרו מרובה. פֶּרְדֵּס קרא לכל אחד ואחד, אמר לו תחת איזה אילן עשית, אמר לו תחת זה, אמר לו פֶּלֶל הוא, שכרו זהוב אחד. קרא לאחר, אמר לו תחת איזה אילן עשית, אמר לו תחת זה, אמר לו שכרו חצי זהוב, פֶּרֶח לָכֵן הוא. קרא לאחר, אמר לו תחת איזה אילן עשית, א"ל תחת זה, אמר לו יָזֵת הוא, שכרו מאתיים זהב. אמרו לו [וכן] לא היית צריך להודיע אותנו איזה אילן שכרו מרובה, כדי שנעשה תחתיו. אמר להם המלך, אילו הודעתי, היאך היה כל פרדסי נעשה. ○ כך לא גילה הקב"ה מתן שכן של מצות, חוץ משתי מצות, החמורה שבחמורות והקלה שבקלות, כיבוד אב ואם חמורה שבחמורות, ומתן שכרה אריכות ימים, שנאמר (יתרו כ, יא) כְּבֹד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכְּנוּ יָמֶיךָ, והקלה שילוח הקן. ומהו שכרה, אריכות ימים, שנאמר (דברים כב, ז) שְׁלַח תִּשְׁלַח אֶת הָאֵם וְגו' [למען ייטב לך והאָרַכְתָּ יָמִים]. [ועיין עוד באור החיים הק' (אחרי יח, כד)].

[וכגון] זבולון האט זוכה געווען [להציל את ישראל] ווייל ער האט 'אויפגעהאלטן' די תורה [ביד יששכר].
 ממילא איז מוכן מאָליו, אַז מ'ברויך מיר [טון דערצו, אַז] מ'זאָל 'אויפגעהאלטן' די תורה בפועל^ט [בתמיכת ממון לעוסקי תורה], און מ'זאָל 'עוסק זיין' בתורה^כ [ללמוד בעצמו].
 יעדער 'וואָס' מ'קען טון, 'וואָס' מ'קען עפעס אויפטון, אַז ס'זאָל נישט זיין בַּחֲנָם [כל ההצלה שלנו].

לא

ברכת הקודש

דער בורא פֿל עולָמים זאָל העלפֿן:
 ס'זאָל טאַקע זיין [פון אונז] אַ רצון הבורא ברוך הוא.

מ'זאָל מיר זוכה זיין צו זען 'הצלת ישראל', בפֿלליות ובפֿרָטיות.
 מיט אַ ישועה שְׁלִימָה בְּמַהֲרָה.
 מיט הַתְּגָלוֹת פֿבוד שְׁמַיִם עָלֵינוּ, בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

^ט וכדרך שכתב התנא דבי אליהו לענין 'זבולון', לפי ששמש את יששכר, כדי שיוכל יששכר לעסוק בתורה.
^כ וכתחלת דברי התנא דבי אליהו, במי הקב"ה מושיע את ישראל מבין העכו"ם, בבנים שהם משכימים ומעריבין לבית הכנסת ולבית המדרש, ועוסקין בדברי תורה בכל יום תמיד.

